

Dokument nr. 8:19

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Ågot Valle og Kristin Halvorsen om en nasjonal handlingsplan for barnevernet

Til Stortinget

Bakgrunn

Kompetanse - personell

I dag er 25 pst. av personale i de ulike barnevern-institusjonene ufaglærte. En av fem som jobber i barnevernet har mindre enn ett års erfaring. I dag gis manglende faglig oppfølging til de som arbeider i barnevernet, samtidig som det betydelige behov for kompetanseheving innen barnevernet ikke blir prioritert.

Undervisningen av personale overlates til den enkelte institusjon, og det stilles ikke krav til faglig innhold. Samtidig merker de som har sitt daglige arbeid i barnevernet at atferdsproblemer blant barn og unge øker. Det gir seg store utslag både for de det gjelder og familien deres.

Rapporter viser at barneverntjenesten i større og større grad bindes opp i møtevirksomhet og skriftlige fremstillinger.

Man må se på muligheter for å vitalisere barnevernet slik at de som jobber der kan konsentrere seg mer om barn og unge enn om dokumenter og utredninger.

Hvis vi skal beholde og utvikle kompetansen blant de ansatte i barnevernet må det utarbeides nasjonale kompetanseplaner som forplikter arbeidsgiverne til å sørge for kontinuerlig utvikling og vedlikehold av ansattes kompetanse. Barnevernet må få utvikle seg til å være en lærende organisasjon. Dette gjelder både kommunalt og fylkeskommunalt.

Kompetanse - barn

Det er av stor viktighet at barn blir sett, hørt og lyttet til i barnevernsaker som angår dem selv.

I Barneombudets rapport fra 1999 påpekes det blant annet at det økende innslaget av jurister i mange barnevernsaker skaper et problem både når det gjelder kompetanse og kapasitet i barnevernet. Mange advokater skaper seg en karriere og et levebrød på

å bistå voksne som mener seg urettmessig behandlet eller mistenkeliggjort av barnevernet. Fokus på de juridiske sider ved saken fører til at barneverntjenesten bruker en stor del av sine ressurser på å finne argumenter som er juridisk holdbare, noe som svekker fokus på hva som er barnets beste. Barn får sjelden juridisk bistand i slike saker, og dermed ingen uavhengig person som taler barnets sak. Barnet må i større grad bli hørt, og både FNs barnekonvensjon og norsk lovgivning sier at barn skal høres. Mange saker demonstrerer imidlertid det ubehagelige faktum at barnet ikke er synlig i sin egen sak.

Barnevernet skal ha rutiner på å rådføre seg med barn som selv har vært i barnevernet - jf. at mye av den kunnskap vi i dag innehar har vi fått fra Landsforeningen for Barnevern barn.

Det er mye fokus på det arbeid som utføres av fylkesnemndene, men når vedtak er gjort om plassering er det liten oppmerksomhet på kvalitet i plassering/tiltak.

Stort skifte i fosterhjems plassering/tiltak gir unge beskjed om at de kan skaltes og valtes med.

Fylkesmennenes rolle

Godt over 1 000 barn bor i løpet av året i en av barnevernets institusjoner

I 1998 kuttet fylkesmennene ut 530 lovpålagte tilsynsbesøk. 16 av 18 fylkesmenn brøt regelverket som skal ivareta rettssikkerheten til en av samfunnets svakeste grupper.

Vestfold og Oslo/Akershus gjennomførte i 1998 mindre enn halvparten av de pålagte inspeksjonene. Flere av fylkesmannsembetene har brutt regelverket hvert år siden lovendringen kom i 1993. Barnevernloven ble på det tidspunktet endret ved at krav til forhåndsgodkjenning av institusjoner forsvant, mot at fylkesmennene ble pålagt å føre tilsyn med institusjonene.

Nasjonal godkjenningsordning

Årlig øker utgifter til plassering av barn og unge i barnevernet med 20-40 pst. Private organisasjoner opererer med døgnpriser på inntil 6 000 kroner.

Det offentlige har ikke hatt kapasitet/prioritert å bygge ut det offentlige tiltaksapparatet slik at det dekker behovet.

Slik situasjonen er i dag, er det vanskeligere å starte og drive pølsebu enn det er å åpne privat institusjon som brukes av barnevernet.

Det inngås ikke konsekvent avtale mellom fylkeskommunene og institusjonene. Avtalen skal regulere forhold av økonomisk, faglig og styringsmessig art - og skal være tidsbegrenset.

Barn og unge som bor i private barnevernsinstitusjoner får ofte ikke den skolegangen de har krav på. Hvis fylkeskommunen ikke har offentlig plass til barnet, og bestemmer seg for å kjøpe privat plass, kan barnet bli sendt til institusjon i annet fylke. Både hjemkommune og hjemfylke får en vanskelig oppgave med å følge opp barnet. Utdanningsdirektøren i Hordaland uttaler at man ikke er overbevist om at skolene får beskjed fra institusjonene om at det har kommet et barn i skolepliktig alder. Varslingsrutinene er for dårlige, og på opplæringsiden blir disse barna ofre for uklare ansvarsforhold.

Bakgrunnen for uttalelsene fra utdanningsdirektøren i Hordaland er henvendelser fra fortvilte skolelærere rundt om i fylket. De opplever at unger dukker opp på kort varsel fra private institusjoner og skal inn i undervisningen. Ofte dreier dette seg om barn med spesielle pedagogiske behov, hvor tilbudet ungene får blir dårlig fordi skolen ikke varsles i forkant.

Viktigheten av å ivareta barn og unges interesser er spesielt stor når de er i så vanskelige livssituasjoner at barnevernet kommer inn og tar i bruk institusjon. En nasjonal forhåndsgodkjenningsordning må være minstekrav man iverksetter for å sikre barn og unge trygge omgivelser mens de er i institusjon, samt at kravene til kompetanse blir lik og dermed også bidrar til å sikre brukerne.

Det betyr ikke at det ikke skal være et mangfold av institusjoner og type tiltak, men at det er behov for å «luke bort ugress» som alltid dukker opp når en ønsker at «hundre blomster skal blomstre».

Godkjenningsordningen skal forholde seg til bygningsmessige forhold, sikkerhetskrav og krav til faglig bemanning. Kravene skal forholde seg til kvalitet og innhold.

Mindreårige asylsøkere og flyktninger

Når mindreårige asylsøkere og flyktninger kommer hit til landet alene må barnevernet raskest mulig inn i bildet og ta ansvar, og ansvaret må ligge der og ikke hos utlendingsmyndighetene. Dette ansvaret må tydeliggjøres. I mangel av en avklaring av barnevernets rolle og en opprustning av etatens kapasitet, tar

andre instanser som ikke har legal fullmakt eller tilstrekkelig barnefaglig kompetanse over denne oppgaven. Utlendingsmyndighetene opptrer i praksis som et alternativt barnevern - et skyggebarnevern.

Enslige mindreårige asylsøkere kommer fra krigssituasjoner og politisk urolige områder, og i tillegg kommer de alene. Denne situasjonen betinger at de møtes av et velfungerende hjelpeapparat i Norge. Mindreårige asylsøkere blir mangelfullt og ulikt behandlet ut ifra kommunenes ressurstilgang, kompetanse og instruksjer.

- Barneverntjenesten skal alltid ha melding om når den enslige mindreårige ankommer mottak eller direktebosettes hos slektninger. Meldingen skal behandles etter lov om barneverntjenester.
- Barneverntjenesten skal ha ansvar for å kartlegge og vurdere den enkeltes behov når den enslige mindreårige befinner seg i mottaksfasen.
- Barneverntjenesten må fatte nødvendige hjelpe tiltak og eventuelt koordinere ulike tiltak for den enslige mindreårige.
- Barneverntjenesten skal ha retningslinjer fra statlig hold om koordineringsansvar ved bosetting.
- Stat og kommune har et ansvar for at barneverntjenesten har nødvendig kompetanse og ressurser for å møte enslige mindreårige flyktninger i mottak, bosetting og etablering i det norske samfunn.

Tverretatlig samarbeid

Sju av ti meldinger til barnevernet om barn som trenger hjelp kommer fra hjelpeapparatet selv. Hjelpeapparatet består i dette tilfelle bl.a. av sosialtjeneste, barnevernsvakt, barnehage, helsestasjon, lege/sykehus, skole, PP-tjeneste, politi/lensmann og barne- og ungdomspsykiatrisk tjeneste.

Det må gjøres mer for at samarbeidet mellom barnevernet og skolen skal fungere, og at barnevernet kan komme inn med ulike hjelpetiltak der hvor det er bekymring og skolen ikke klarer oppgavene alene.

En undersøkelse utført av Barnevernets utviklingscenter i Bergen avdekker uheldige forhold knyttet til henleggelse av saker. Vi ønsker et åpent barnevern, der folk melder sine bekymringer. Det må forutsettes at meldingen sjekkes godt før den evt. henlegges. Når bekymringsfulle forhold ikke følges opp svikter barnevernet barna. Det bør reises en debatt om barnevernets praksis ved henleggelser.

Befring-utvalget, som skal komme med egen NOU, skal se på barnevernloven. Det er behov for en helhetlig opprustning av barnevernet, og det er ingen grunn til å vente til utredningen om barnevernloven kommer. Det er allerede avdekket så store mangler at vi må gripe fatt i dette umiddelbart. Fortsetter det slik det nå gjør svikter vi de aller svakeste barn og unge og vi ignorerer rettssikkerheten disse har krav på.

Innhentede tall fra 8 av fylkene viser at det fylkes-

kommunale barnevernet allerede i september 1999 hadde overskridelser på sine budsjetter på opp mot 40 pst. Dette utgjør et totalbeløp på over 150 mill. kroner så langt i 1999, da det fremdeles var fire måneder igjen av året.

Det må umiddelbart gjøres noe med barnevernet - både situasjonen for barn og unge og for de ansatte som jobber der. Det må snarest mulig utarbeides en egen handlingsplan for barnevernet, som tar for seg tjenesten i sin fulle bredde, og som bidrar til at barnevernet får økte midler og at midlene brukes slik at det kommer barn og unge som trenger det til gode.

Handlingsplanen må inneholde følgende:

- Nasjonal godkjenningsordning av barneverninstitusjoner.
- Kompetanseutvikling i kommunene.
- Plan for kompetanseutvikling i fylkeskommunene.
- Kompetanse i å se barn, lytte til barn og å snakke med barn.

- Utvikling av samarbeid mellom skole og barnevern, barnevern og BUP, samt barnevern og barnehage.
- Ressurser til økning av mangfoldet i tiltak i det fylkeskommunale barnevernet.
- Vurdering av erfaringene med fylkesmennenes tilsyn med barneverninstitusjoner.
- Forbedring av barnevernets arbeid i forhold til mindreårige asylsøkere og flyktninger.
- Styrking av arbeid i forhold til asylsøker og flyktningefamilier som har fått opphold i Norge.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremlegge en nasjonal handlingsplan for barnevernet.

16. november 1999